

VIDHYAYANA

ISSN 2454-8596
www.MyVedant.com

An International Multidisciplinary Research E-Journal

ભારતમાં COVID-19 વૈશ્વિક મહામારીની રાસાયણિક ઉદ્યોગો પર અસર

SONALKUMARI Y. MANGELA

VIDHYAYANA

સારાંશ

વૈશ્વિક સ્તરે રાસાયણિક ઉદ્યોગો ખૂબ જ મહત્વ છે તેમજ ભારતમાં પણ રાસાયણ ઉદ્યોગો નો એટલો જ પ્રવર્તમાન સમયમાં વૈશ્વિક મહામારી . મહત્વ છે COVID-19 એ વિવિધ સમસ્યાઓ જન્માવી છે અન્ય . ઉદ્યોગોના સહાયક ઉદ્યોગ તરીકે રાસાયણિક ઉદ્યોગો પર તેની અસર થઈ છે .supply chain અટકી જવાથી રાસાયણિક ઉદ્યોગો ના ઉત્પાદન પ્રક્રિયા પણ અટકી છે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા બંધ થવાથી શ્રમીકોને આવકના પ્રાપ્ત ન . જેથી બીજા દેશો . માટે ભારતે રાસાયણિક ક્ષેત્રે સ્વનિર્ભર બનવાની જરૂર છે . થવાથી તેઓ વતન પાછા ફરી રહ્યા છે .પર અવલંબિત રહેવું પડે નહીં

પ્રસ્તાવના

રસાયણ ઉદ્યોગો ભારતના અર્થવ્યવસ્થાનો ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે રાસાયણિક ઉદ્યોગો એક અન્ય ઉદ્યોગો. જેમકે .ના ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં મહત્વનો ફાળો છે, કૃષિ ને લગતા ઉદ્યોગો, કાપડ, ખાદ્ય, ગતિ ચિત્ર, પેકેજિંગ, સૌંદર્ય પ્રસાધન, સ્વાસ્થ્ય સંબંધિત તથા ઓટો ઉદ્યોગો માટે રાસાયણિક ઉદ્યોગો માટે સહાયક રાસાયણ નું ઉત્પાદન કરવામાં આવે છે જેથી રાસાયણિક ઉપયોગોનું વૈશ્વિક સ્તરે મહત્વ વધ્યું છે પ્રવર્તમાન સમયમાં ઉદ્ભવેલી સમસ્યા . તેન. કોરોનાવાયરસ ની વિશ્વવ્યાપી મહામારી વિશ્વના દેશોની અર્થવ્યવસ્થાને અસ્તવ્યસ્ત કરી દીધી છે િ અસર ભારતના અર્થતંત્ર પર પણ જોવા મળી રહી છે ત્યારે દેશના મહત્વના ઉદ્યોગ તરીકે રાસાયણિક ઉદ્યોગો પર તેની કેવી અસર થઈ તે અંગેનો અભ્યાસ અહીં કરવામાં આવ્યો છે.

રાસાયણિક ઉદ્યોગનો અર્થ

રસાયણનો અર્થ

રસાયણ શબ્દ નો અર્થ રાસાયણિક તત્વ અને સંયોજન નું મિશ્રણ પછી તે કુદરતી હોય કે કૃત્રિમ

-કેમિકલ કોન્વેન્શન આઈ ૧૯૮૦ ઓ.એલ.

ઉદ્યોગ નો અર્થ

“દેશની વધતી વસ્તીને રોજગારીની તકો પૂરી પાડવી , દેશની માથાદીઠ ચોખ્ખી આવકમાં વધારો કરીને અને જીવનધોરણ સુધારવું અને ચુકવાણીના તારણોની પરિસ્થિતિ સુધારવી એ ઔદ્યોગિકરણના પ્રણાલિકાગત ઉદ્દેશો છે”

માઉન્ટ જોય

VIDHYAYANA

ISSN 2454-8596
www.MyVedant.com

An International Multidisciplinary Research E-Journal

રાસાયણિક ઉદ્યોગ

રાસાયણિક ઉદ્યોગો કે પ્રક્રિયાઓનો સંકુલ કામગીરી અને રસાયણોના ઉત્પાદન રોકાયેલા સંગઠન અને તેના ઉત્પાદક .

રાસાયણિક ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો

રાસાયણિક ઉદ્યોગો માં નો ઉત્પાદન આપણા જીવનના દરેક પાસાને અસર કરે છે વિશ્વભરમાં વધતી .
પ્રતિસ્પર્ધા સાથે આ ઉદ્યોગો તેના વધતા વ્યવહારદક્ષ માંગ અને પર્યાવરણ પ્રત્યે અભાવ ગ્રાહકોને સંતોષવા માટે
ઉત્પાદન થતા રસાયણોનો વર્ગીકરણ નીચે પ્રમાણે છે . નવી રીતો અને શોધો નવીનતાના નિર્ણાયક રહે છે

મૂળભૂત રસાયણો(Basic Chemicals)

તેલમાંથી બનાવવામાં આવતા રસાયણો

- પેટ્રોકેમિકલ્સ
- પોલીમર
- મૂળભૂતઅકાર્બનિક રસાયણ (કોનસા અને બાયોમાસથી)

વિશેષ રસાયણો(Speciality Chemicals)

કાપડ, કાગળ, ઈજનેરપાકના રક્ષણ, રંગો, સાહી જેવા વિવિધ પ્રકારના રસાયણોની આવરી લે છે . ગ્રાહકોની
જરૂરિયાતો અને પર્યાવરણીય નિયમો બંનેની પહોંચી વળવા માટે નવા ઉત્પાદનો બનાવવામાં આવી રહ્યા છે .
ઉદાહરણ તરીકે ઘરગથ્થુ પેઈન્ટ્સ જે ઓર્ગેનિક આધારિત અને પાણી આધારિત છે .

ઉપભોક્તા ઉપયોગી રસાયણો(Consumer Chemicals)

ઉપભોક્તાલક્ષી રસાયણો વ્યક્તિગત સ્વચ્છતાના ઉત્પાદનનો સમાવેશ થાય છે ઉદાહરણ તરીકે ટૂથપેસ્ટ ., સૌંદર્ય
પ્રસાધનો, લોન્ડ્રી ડિટર્જન્ટવગેરે જેવા ઉત્પાદનોનો સમાવેશ થાય છે જે ઉપભોક્તા તેનો પ્રત્યક્ષ રીતે ઉપયોગ કરી શકે

साहित्यनी समीक्षा

कार्ल मार्क्स

वर्तमान समयमां पाणु जेना विचारोनो प्रभाव वर्ताय अेवा चिंतक कार्ल मार्क्स मोअरे छे . मार्क्सना मते मूडीपति . जेथी मार्क्स . अने मजूर वर्येना संबंघ अेटले के वेतन अेमां वेतन अने नक्षे अंने वस्तुओना विनीमयनुं परिणाम छे ” नो प्रथम वोल्युम A critical analysis of capitalist production” जेमां विनिमय मूल्य नाणुकीय किंमत रुपे नक्की थतुं . मार्क्स ना मत अनुसार वास्तवमां यीज वस्तुओना उत्पादन माटे साधन तरीके श्रम प्रयोज्य छे . त्यारे श्रमना कलाकोनो प्रमाणु विनिमय मूल्य निर्धारणु अंतर्गत गाणाय छे श्रम अे मूर्त अने अमूर्त अंने पासा छे

दास केपिटल आ त्रीज भागमां मार्क्समां अधिशेष मूल्य नो ज्याल दृश्याव्यो छे जेमां मार्क्सना मते कोठिपाणु यीज वस्तुनो उत्पादन ज्यारे श्रमिक द्वाारा विनिमयना उद्देश्यथी करवामां आवे छे अने नाना स्वरूपमां तेनुं मूल्य निर्धारित थाय छे ते ज वास्तवमां यीजवस्तुओ गाणुवी शकाय अने जो उत्पादक स्व वपराश अर्थे पोताना माटे जे उत्पादन-श्रमिक तेनी कार्यक्षमताना पोते मालिक डोय छे अने जो ते वस्तुनी करे छे तेनुं विनिमय मूल्य के अजर पात्र वस्तु नथी जेम श्रम नी किंमत नक्की करी शके तो मूडीवादी व्यवस्थांमां श्रमिकने अधिशेष मूल्य नो लाभ मण्े छे.

अभ्यासना छेतुओ

- रासायणिक उत्पादन अंगेनी माडिती जाणुवी
- रासायणिक उत्पादनो भारतीय अर्थतंत्रमां क्षणो.आयात अने निकासनुं प्रमाणु जाणुवा -
- रासायणिक उद्योगो काया माल माटे अन्य देशो पर केटवो आधारित छे ते अंगेनी माडिती प्राप्त करवी
- प्रवर्तमान परिस्थितिमां रासायणिक उद्योगो नी स्थिति
- प्रवर्तमान समयमां रासायणिक उद्योगो माटे उदभवेली समस्या जाणुवा

संशोधन पद्धति

प्रस्तुत संशोधन पत्र गौण माडितीना आधारे तैयार करवामां आवेल छे जे पुस्तको , वेणो, सरकारी वार्षिक अडेवालो थी प्रताप्त माडिती द्वाारा रजु करवामां आवेल छे .

રસાયણ અને રાસાયણિક ઉત્પાદનો

રાસાયણ અને રાસાયણિક ઉત્પાદન અંગેની માહિતી નીચે પ્રમાણે દર્શાવવામાં આવી છે.

કુલ મૂળભુત રસાયણો અને પેટ્રો કેમિકલ્સ		રસાયણો અને રાસાયણિક ઉત્પાદનો (ફાર્માસ્યુટિકલ અને ખાતરના ઉત્પાદનો બાદ કરતા)			
વર્ષ	ઉત્પાદન	આયાત	કુલ આયાત માં હિસ્સો	નિકાસ	કુલ નિકાસમાં હિસ્સો
૨૦૧૫૧૬-	૨૪૭૮૮	૨૬૧૮૮૦	૧૦.૪	૧૮૧૩૭૪	૧૦.૬
૨૦૧૬૧૭-	૨૫૭૪૪	૨૬૯૧૮૮	૧૦.૫	૧૮૦૧૮૩	૧૦.૩
૨૦૧૭૧૮-	૨૬૭૩૮	૩૧૭૮૫૬	૧૦.૬	૨૧૮૨૮૧	૧૧.૨
૨૦૧૮૧૯-	૨૭૮૫૮	૩૮૪૮૩૪	૧૧.૦	૨૮૩૨૮૭	૧૨.૩
૨૦૧૯ ૨૦૨૦-એપ્રિલ ૧૯ થી સપ્ટેમ્બર ૧	૧૩૮૭૧	૨૫૦૦૧૯	૧૪.૪	૧૩૮૮૨૨	૧૨.૫

કોષ્ટકમાં દર્શાવ્યા મુજબ ૨૦૧૪ ની મુખ્ય રસાયણો અને પેટ્રોકેમિકલ્સ નો ઉત્પાદન અંગેની ૧૯-૨૦૧૮ થી ૧૫-માહિતી દર્શાવવામાં આવેલ છે. ૨૦૧૪ ના સમયગાળા દરમિયાન રસાયણો અને પેટ્રોકેમિકલ ૧૯-૨૦૧૮ થી ૧૫-ઉત્પાદન CAGR ૪૨૦૧૮ વર્ષ .છે %૭૮.-૧૯ અને એપ્રિલથી ૨૦૧૯ ના સપ્ટેમ્બર સુધીના નિકાસ અને આયાત ના આંકડા મુજબ રાસાયણિક અને રાસાયણિક ઉત્પાદનો નિકાસ ફાર્માસ્યુટિકલ અને ખાતર સિવાયના વર્ષ ૨૦૧૯ એપ્રિલ થી સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૯ સુધી ની કુલ નિકાસ ૧૨ -૨૦૧૪ ટકા યોગદાન આપ્યું છે આયાતમાં વર્ષ ૫. ના આ સમયગાળા દરમિયાન કુલ રાષ્ટ્રીય આયાતો ૧૯-૨૦૧૮ થી ૧૫૭. છે %૦૫.

ફાર્માસ્યુટિકલ ઉદ્યોગો

ભારતીય ફાર્માસ્યુટિકલ ઉદ્યોગ એ વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે મોટો ઉદ્યોગ છે દવાઓ અને તબીબી ઉપકરણો જેનો દવાઓ ક્ષેત્ર ૭ ટકા વૃદ્ધિ દર ધરાવે છે ટ-. કુલ નિકાસમાં દવાઓ અને મેડિકલ ઉપકરણો માં ૧૪૭૪૨૦ કરોડનું જે પરમેડિકલ ઉપકરણ ની % આયાત કરવામાં આવે છે ભારત વૈશ્વિક સ્તરે જેનરિક દવાઓ માટેનું સૌથી મોટો પ્રદાન .

ઓછી કિંમત અને ઉચ્ચ ગુણવત્તાના કારણે . અને ઓછા ખર્ચે સૌથી મોટો સપ્લાય કરનાર દેશ છે . પૂરો પાડે છે ૧ ભારતીય દવાઓ વિશ્વભરમાં પસંદગી પામે છે દેશના જીડીપીમાં લગભગ.૭૨.ફાળો છે %

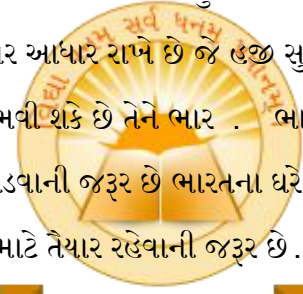
ભારતીય ફાર્મા નિકાસ ૨૦૦થી પણ વધુ દેશોમાં નિર્ધારિત બજારો જેમાં યુ એસ., યુરોપ , જાપાન ,અને ઓસ્ટ્રેલિયા જેવા દેશોનો સમાવેશ થાય છે ૨૦૧૮ વર્ષ .-૧૯ દરમિયાન ૧૦ વૃદ્ધિદર સાથે રૂપિયા %૭૨.

ભારત યુએસ કે સાઉથ આફ્રિકા અને રશિયા . કરોડનું ફાર્માસ્યુટિકલ કંપની નિકાસ કરાઈ ૧૩૩૯૧૦ જેવા દેશોમાં મોટાપાયા પર નેકા શું કરે છે જ્યારે ભારત ચીન યુએ.એસ., જર્મની જેવા દેશો પાસેથી મોટા પાયે આયાત કરે છે.

Chemixilના એક ex- chairman સતીષ વાઘના મત અનુસાર કાચા માલની અછત અને અપ્રાપ્ય હોવાને કારણે તેની અસર રાસાયણિક ઉદ્યોગો પર ખૂબ અસર થશે.ભારતના રાસા .યણિક ઉદ્યોગો ચીનના મદદ વિના સમસ્યા ઊભી થશે.ભારત કાચામાલની વધુ પ્રમાણમાં ટુંકા સમયમાં જ પૂરી કરી શકતા નથી કે તેમાં ફેર બદલી કરી શકતા નથી.

Covid-19 વૈશ્વિક મહામારી ના કારણે ભારતીય અર્થતંત્ર અસર કરી રહી છે ઓટોમોબાઈલ ., ફાર્માસ્યુટિકલ્સ ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને કેમિકલ ઉદ્યોગોમાં કાચા માલની અછત અનુભવી રહી છે જે ચીનની આયાતો દ્વારા પ્રાપ્ત થતી હતી ઉત્પાદન ક્ષેત્રે ચીનની કાચામાલ ઉપર આધાર રાખે છે જે હજી સુધી ચીનમાં પણ વૈશ્વિક મહામારી સમસ્યા .

કાચા માલના અછતની સમસ્યા ઉદભવી શકે છે તેને ભાર . ભારત ચીન પર અવલંબિત છે . ઉપસ્થિત છે તે આત્મનિર્ભર બની આયાતના પ્રમાણને ઘટાડવાની જરૂર છે ભારતના ધરેલુ રાસાયણિક ઉત્પાદન અને રાસાયણિક ઉદ્યોગો ને આત્મનિર્ભર બની સમસ્યાઓ માટે તૈયાર રહેવાની જરૂર છે .

પ્રવર્તમાન સમયમાં રાસાયણિક ઉદ્યોગો માટે ઉદ્ભવેલી સમસ્યાઓ

- પ્રવર્તમાન સમયમાં પ્રવર્તમાન સમયમાં વૈશ્વિક મહામારી COVID-19એ ગંભીર પરિસ્થિતિમાં નાખી છે ત્યારે વૈશ્વિક મહામારી ના કારણે ભારતના અર્થવ્યવસ્થાને પણ અસર જન્માવી છે
- અર્થતંત્ર માટે મહત્વના ઉદ્યોગો છે તેમાં રાસાયણિક ઉદ્યોગોએ અન્ય ઉદ્યોગો માટે મહત્વના ઉદ્યોગો છે જેમ કે જે ઉદ્યોગો કાચા માલ અને સહાયક ઉત્પાદન પ્રાપ્ત થવાથી ઉત્પાદન અંગેની સમસ્યા ઊભી થઈ શકે છે.
- શ્રમિકો રોજગારી અર્થે અન્ય રાજ્યોમાં જાય છે જે હાલના સમયે વતન પાછા ફરી રહ્યા છે
- લોકોને આવક પ્રાપ્ત થઈ રહી નથી માટે માંગના પ્રમાણમાં પણ ઘટાડો થશે
- supply chain અટકવાથી અન્ય દેશો આયાત પર આધારિત ઉદ્યોગ ના ઉત્પાદન કાર્ય થંભી ગયું છે

ઉપસંહાર

વૈશ્વિક સ્તરે રાસાયણિક ઉદ્યોગો ખૂબ જ મહત્વ છે તેમજ ભારત મા પણ રાસાયણ ઉદ્યોગો નો એટલો જ મહત્વ . પ્રવર્તમાન સમયમાં વૈશ્વિક મહામારી છે COVID-19 એ વિવિધ સમસ્યાઓ જન્માવી છે અન્ય ઉદ્યોગોના . સહાયક ઉદ્યોગ તરીકે રાસાયણિક ઉદ્યોગો પર તેની અસર થઈ છે supply chain અટકી જવાથી રાસાયણિક ઉદ્યોગો ના ઉત્પાદન પ્રક્રિયા પણ અટકી છે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા બંધ થવાથી શ્રમીકોને આવકના પ્રાપ્ત ન થવાથી તેઓ . માટે ભારતે રાસાય .વતન પાછાફરી રહ્યા છેણિક ક્ષેત્રે સ્વનિર્ભર બનવા માટે રાસાયણિક ક્ષેત્રે ના સંશોધન અને વિકાસ માટેનું પ્રોત્સાહન પુરું પાડવું જોઈએ જેથી બીજા ..દેશો પર અવલંબિત રહેવું પડે નહીં.

website

(2020, March 11). Retrieved from Annual Report | Department of Chemicals & Petro-Chemicals | MoC&F | Gol: <https://chemicals.nic.in/document-report/annual-report>

(2020, March 8). Retrieved from Annual Report 2019-20 | Department of Pharmaceuticals: <https://pharmaceuticals.gov.in/important-document/annual-report-2019-20>

APN NEWS. (2020, APRIL 2). Retrieved from need for india's chemical sector to be self sufficient after covid-19 pandemic: indian chemical council | APN NEWS: <https://www.apnnews.com/need-for-indias-chemical-sector-to-be-self-sufficient-after-covid-19-pandemic-indian-chemical-council/>

Economictimes . (2020, may 3). Retrieved from coronavirus impact on chines imports: a \$ 163 billion industry struggle to reduce its dependency on chinese import- the economic times: <https://m.economictimes.com/small/biz/sme-sector/a-163-billion-industry-struggles-to-reduce-its-dependency-on-chinese-imports/articleshow/74942617.cms>

mixer direct. (2019, june 27). Retrieved from understanding the chemical industry-mixerdirect: <https://www.mixerdirect.com/blogs/mixer-direct-blog/understanding-the-chemical-industry>

પુસ્તક

વારોતરિયા, આ. (જન્યુઆરી ૨૦૨૦). આર્થિકવિચારો-એકવિહંગાવલોકન આણંદ : એન.એસ.પટેલઆટ્સકોલેજ .